

akkor félreismerhetetlenül az. És pontum. Egyedül Ábrahám Irén vénkisasszonya többarcú, de azután pechünkre leszopja magát, és csak egy nagyon is közönséges részeg spiné lesz. Kár, mert megmutatta, hogy ezekben a szerepekben több van, mint amit a színészek a Hernyák-rendezte előadásban mutat(hat)nak. A harsányság, könyörgöm, nem komikus, illetve csak nagyon rövid ideig az, egy-egy előadás viszont, sajna, hosszabb, tovább tart annál, hogy csak, csupán és kizárólag harsánysággal legyen kitölthető.

A *Játék a sötétben* általában úgynevezett kasszadarab, melyre dől a közönség, a *Komédia a sötétben* azonban aligha képes közönségvonzó haditettre, jóllehet ilyen eredményekkel tűz(het)ték másorra.

GEROLD László

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

JELMEZEK ÉS JELLEMEK

Mihajlović Annamária jelmezterveinek kiállítása – Újvidéki Színház előcsarnoka

Mihajlović Annamária különös úton jár. Kitalált magának egy határa nincs műfajt. Huszonöt éven át rajzolta, gyűjtögette az Újvidéki Színház előadásaihoz készített jelmezterveit, aztán némiképp kipofozta, „kollázsosította” őket, s egy kiállítás erejéig megtöltötte velük a fennállásának negyed évszázadát ünneplő intézmény előcsarnokát. Mihajlović számára rajzolni annyi, mint megtanulni tisztán beszélni. S ez még akkor is így van, ha „csak” jelmezterveket rajzol. A színházi jelmez nála elemeire bomlik, egyfelől már nemcsak a színházi szabónak szánt vizuális utasítás, hanem önálló alkotás, rajz, ahol a képzőművészet elemei dominálnak, a vonalak, színek, a felületek. Másfelől portrék is ezek a rajzok, hiszen – s itt még a tájékoztató utasításokra sincs szükség – egy-egy rajz egy-egy szerepről, s a szerepet megformáló színészről (is) szól. Arról, hogy a papírra nemcsak az adott előadás számára rajzolt jelmez képe kerül, hanem Soltis, Ábrahám, Ladik, Vicei Natália és a többiek jelmezének terve, az ő szerepformálásuknak, átalakulásuknak egy lehetséges változata. A jelmez mögött felsejlik egy arc, egy magatartás. E rajzok alkotóját valami szenvedélyes vágy hajtja, hogy a jelmeztervből művészetet, a művészethez méltót csináljon. Fokról fokra küzdött meg az anyaggal, a mesterség nehézségeivel, fortélyaival. Így lett terveiből több és más, mint pusztá jelmezterv: markáns, mindenki mástól megkülönböztető szemlélet, világlátás. Ha pedig ezzel rendelkezik valaki, akkor már „csak” a műfajt kell megtalálni hozzá. Mihajlović ezt ebben az „alkalmazott”, a színházi előadásnak „alárendelt” műfajban találta meg. Úgy, hogy nem rendelte alá magát a műfajnak. Jelmeztervei önálló, képzőművészeti alkotásként értelmezhető rajzok, mi több, jellemrajzok. S ez nemcsak olyan méltatói jóindulat szülte szóvirág. Róla ugyanis nyugodt lelkiismerettel elmondható, hogy briliánsan kezeli a

technikát, a rajzot, de már nem bővíti el az. Nem elégszik meg azzal, hogy egyetlen vonallal, egy halvány kis folttal a laikus számára is érzékelhetővé tegye az anyag anyag-szerűségét, azt, hogy a túll túl legyen, a bőr meg bőr. Valami hihetetlen könnyedséggel, természetességgel leckét ad, hogyan lehet néhány folttal, vonallal elérni, hogy látszék, milyen anyagból is kell készülnie a jelmeznek. Mihajlović azonban csak látszólag a technika megszállottja, valójában kiesekezi az anyag önelvű szempontjait, és koncepciója szabadon szárnyal. Tiszteli a látványt, a valóságot, de már nemcsak a valódit mondja legjobb lapjain, hanem az igazat is. Tág teret ad nemcsak a színházi jelmez, de a rajz értelmezésének is. S ez a felfogás nem lebecsülendő szellemi frissiséget jelent. Kedveli a látvány kacér eszközeit, s ebből születnek finom, humort sem nélkülöző munkái. De szemez olykor a pop art harsányabb világával, s kikezd a posztmodern műtsóvár irányzatával is. Nem engedi beskatyulázódni művészetét. Munkái nyilvánvalóan többek pusztá jelmezterveknél, de azért a jelmezlétből, az előadáshoz szervesen kötődő állapotból – érdekesmód – nem szárnyal magasabbra. Mert nem is akar: eszmények helyett önfelédit játékoságot, szent célok helyett technikai ügyességet, a szakma maradéktalan ismeretét, kollektív világnézet helyett legfeljebb ha készítőjük egyszemélyes világérzését hirdetik. Elragadóan privátok, magánügyek. Rendszerbe áll össze Mihajlović akkurátusan kidolgozott stílusa. Pátosza van az aprólékosságnak és érzelmekkel teli a kikacsintó fricska. Nem világfőlforgatás és -megváltás a célja. Csak figyel környezetére, feladatára, a színházra. Ott igyekszik mélyre ásni, ahol van, és abban a témakörben, amit jól ismer. Amelyikben birtokon belül van. Ezért aztán hitele is van annak, amit Mihajlović Annamária csinál. Fontosnak tartja, hogy legyen megszólító ereje és mondani tudjon valamit a megszólítottaknak. Ért hozzá, hogy alkotásai egyszerre érződjenek a hagyomány folytatóinak és új tartalmak felszínre hozóinak. Munkáit talán változó sikerrel teremti ő is, mint mindenki, törekvése azonban változatlan: a tiszta, világos megformálás. Az irodalmiassággal kísértő témánál is törekszik arra, hogy a leírás mellett értelmezze a jelenségeket. A stilizálás ugyanakkor alkalmas ad a lényeg megragadására, az összefoglalásra, a tartalmi hangsúlyok kiemelésére is. A rajzok formailag köthetők egy-egy előadáshoz, köthetők előadásbeli hasonmásaikhoz, ám más fontossági pontokat is kijelöl, és ezzel ragadja ki műveit azokból az összefüggésekből, amelyekben – mert túl kötöttek – a fantázia nehezen szabadulhat el. Az idealizált figura csak azért kell neki, hogy teret adjon, alapja legyen az igazi játéknak, a dekorációnak. A néző dönti el, saját belátása szerint, hogyan „használja” ezeket a rajzokat. Mire figyeljen, a jelmezre, a színek és vonalak egymással felelő tarkaságára, avagy váltszon harmadik utat? Mindenesetre Mihajlović figyelemreméltóan egyensúlyoz azon a képzeletbeli kötélén, amely a színházi jelmeztervtől vezet . . ., csak éppen azt nem tudjuk, hová, milyen útra, milyen szellemiséghez. Ezért határa nincs műfaj az, amit ő művel.

NÁRAY Éva